

લ અને ભમરાને જે સંબંધ છે તેવો જ સંબંધ મનુષ્ય અને મચ્છરને છે એવું મચ્છર માને છે. (મનુષ્ય નહીં.) જેમ ફૂલની ફોરમ થકી ભમરો ગમે ત્યાંથી ઊડતો ઊડતો આવી પહોંચે છે એ જ રીતે માનવદેહની ફોરમથી મચ્છરો પણ ઊડતા ઊડતા આવી પહોંચે છે. ફરક એટલો જ કે ફૂલ અને ભમરાનો વ્યવહાર દિવસે ચાલે છે જ્યારે મચ્છર અને મનુષ્યનો વ્યવહાર રાત્રે શરૂ થાય છે. (અપવાદરૂપ કેસમાં કેટલાક મચ્છરો દિવસે પણ વ્યવહાર સાચવે છે.)

કોઈ પણ શહેરમાં આપણને કંઈક ને કંઈક ખૂટતું લાગે પણ દરેક શહેરમાં નેતાઓનાં મોટાં મોટાં હોર્ડિંગ્સ અને નાના નાના મચ્છરો, આ બે તો હોય જ! આ બંનેનું કામ તો જનતા જાણે જ છે. મચ્છરો આપણું લોહી ન પીવે માટે મચ્છરદાનીમાં ઘૂસી જઈએ છીએ પણ...! ખેર, અત્રે વાત તો મચ્છરની જ કરવી છે. મહાનગરોમાં સાંજ પડે ને મચ્છરોનો મુશાયરો શરૂ થાય. જેવા આપણે પથારીમાં પડીએ કે આપણા ઉપર મચ્છરોની મહેફિલ જામે. આવી મહેફિલ-એ-મચ્છરને કારણે આપણે થોડા સમય માટે પથારીવશ થવાનો વખત પણ આવે. મુશાયરાઓમાં શાયરો ગઝલ અને શેરો-શાયરીની જેવી ધારદાર રજૂઆત કરે છે એ જ રીતે મચ્છરો પણ આપણા શરીર પર ‘ધારદાર’ રજૂઆત કરે છે. મચ્છરો સૌ પ્રથમ આપણા કાન પાસે રજૂઆત કરે છે. તેમની રજૂઆતમાં પણ લાઘવ અને ચોટ બંને હોય છે. આ રીતે તેઓ આપણા શરીરના વિવિધ ભાગો પર એવી ચોટદાર રજૂઆત કરે છે કે તેમની રજૂઆત આપણને ફક્ત વિચારતા જ નહીં ખંજવાળતા પણ કરી મૂકે છે. આપણે ખંજવાળતા થઈ જઈએ એટલે વિચારોનું ઝરણું આપોઆપ સૂકાઈ જાય. આપણા હાથ ભલે દિલ્હી સુધી લાંબા હોય પણ કેટલીક વાર તો મચ્છરો એવી જગ્યાએ કરડે છે કે ત્યાં ખંજવાળવા માટે આપણા હાથ પણ ટૂંકા પડે છે.

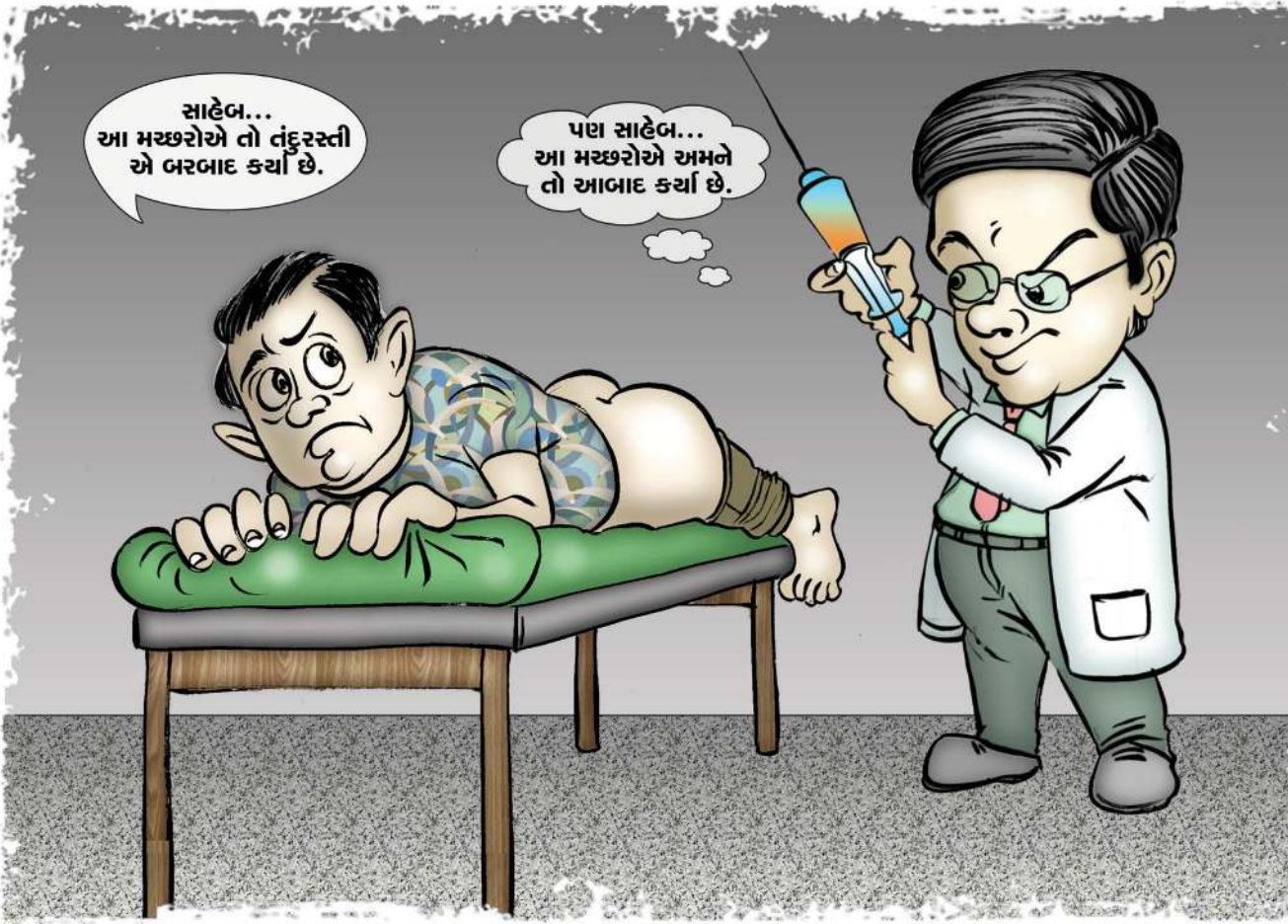
વડોદરાવાસીઓ ઘરમાં મગરને જોઈને ફફડી ઊઠે છે પણ મગર કરતાં મચ્છર વધુ ખતરનાક છે. છતાં તે કાયમી ધોરણે ઘરમાં વસે છે. મગર એક હુમલા વખતે ફક્ત એક જ માણસને મારી શકે છે જ્યારે એક મચ્છરિયું કેટલાય લોકોના શરીરમાં મેલેરિયા, ડેન્ગ્યુ, ચિકનગુનિયા ફેલાવી શકે છે કારણ કે દુનિયામાં મગર જેટલા લોકોને મારી ખાધા છે તેના કરતાં અનેકાનેક ગણાં લોકોને મચ્છરોએ મારી નાખ્યા છે. મચ્છર એટલે મગતરું, એકદમ તુચ્છ જેવું પણ તે બહુ મોટો ઉપદ્રવ મચાવે છે. તેથી તેને તુચ્છ ગણવાની ગફલત કરવી નહીં. મચ્છર એકદમ હળવો હોવા છતાં તેને હળવાશથી લેવાની ભૂલ કરવી નહીં. મચ્છરો જ્યારે ચોટદાર રજૂઆત કરે છે ત્યારે બદલામાં તાળીઓની અપેક્ષા રાખતા નથી. છતાં કેટલાક શખ્સો એવા હોય છે કે મચ્છરોને જોતા જ ભાવવિભોર થઈ જાય છે અને જોરદાર તાળીઓ પાડી ઊઠે છે. મચ્છર આપણા શરીરમાંથી એકાદ બે બુંદ બ્લડની અપેક્ષા રાખે છે. તેઓ કહે છે કે તમે લોકો ત્રણસો ત્રણસો સીસી રક્તદાન કરો છો તો બે ટીપાં જેટલું અમને ય દાન કરો ને. તમારા રક્તથી અમને નવું જીવન મળે છે. (પછી તમારું જીવન ભલે છીનવાઈ જાય તેનો અમને જરાય વાંધો નથી.) ‘હરિ ઈચ્છા બળવાન’ તેઓ કહે

મચ્છર અને માણસ, જાણે કે ફૂલ અને ભમરો

છે કે અમને અમારી કર્ણપ્રિય રજૂઆત બદલ નાનકડો પુરસ્કાર તો મળવો જોઈએ ને! જ્યાં રુધિરની આખી સરિતા વહેતી હોય તેમાંથી મચ્છરો કદાચ બે બુંદનું આચમન કરે તો શું લૂંટાઈ જવાનું છે. આ તો ‘પંછી

પતાવ્યું. આ રીતે મચ્છરો મારવાનો આપણો ઉત્સાહ બેવડાવવાને બદલે સીધો જ ચોવડાય છે. ફરીથી મચ્છર જેવું કંઈક દેખાય ને આપણે બે હાથથી ત્રણે લોકને ધ્રુજાવતી તાળી પાડીએ. પછી ઉત્સાહથી બોલી ઊઠીએ

સામે જોઈએ તો મચ્છર શાંતિથી બિન્દાસપણે ઊડતું, મક્કમ ગતિએ આપણા તરફ આગળ વધતું દેખાય. આપણને થાય કે બસ, આપણે ધારી હતી તેવી જ તક! એવો જ સોનેરી મોકો! (અલ્યા ભાઈ મચ્છરો મારવા એ સોનેરી મોકો ન કહેવાય!) આ વખતે ખેલ ખતમ! એવા નિર્ધાર સાથે જોરદાર તાબોટો પાડીએ. બંને હથેળીઓ સમસમી જાય, હથેળીઓ લાલચોળ થઈ જાય અને આપણે બોલી ઊઠીએ, “ખલ્લાસ પતી ગ્યું!” આ રીતે મચ્છર વિનાશનો કાર્યક્રમ અત્યંત પરાક્રમપૂર્વક પૂર્ણ કર્યા પછી આપણા કાર્યની સાબિતી માટે મચ્છરના મૃતદેહની શોધ આદરીએ છીએ. સૌ પ્રથમ તો આપણા હાથ જોઈએ. પછી ઊભા થઈને લેંઘો ઝભ્ભો ખંખેરીએ પણ ‘માધવ ક્યાંય નથી મધુવનમાં’ની જેમ ‘મચ્છર ક્યાંય નથી પલંગમાં’ આમ ઘણી મથામણને અંતે પણ આપણને પલંગ, પથારીમાંથી મચ્છરના મૃતદેહનો એક અવશેષ પણ હાથ લાગતો નથી છતાં આપણે જાહેર જનતા જોગ નિવેદન કરીએ કે મરી ગયું એ પાક્કું! ભલે મૃતદેહ ન મળે પણ બચ્ચું તો નથી જ. પ્રહાર જ એવો હતો કે મચ્છર તો શું મગર પણ મરણને શરણ થઈ જાય. ત્યાં તો “મારનાર કરતાં જીવાડનાર મોટો છે” એવું આપણા કાનમાં કહીને મસ્તીભર્યો ગણગણાટ કરતો

સાહેબ... આ મચ્છરોએ તો તંદુરસ્તી એ બરબાદ કર્યા છે.

પણ સાહેબ... આ મચ્છરોએ અમને તો આબાદ કર્યા છે.

પાની પીને સે, ઘટે ના સરિતા નીર’ જેવી વાત છે. કારણ કે ઘણા મનુષ્યના શરીરો એવા ફાટફાટ થતા હોય છે કે ચૂંટી ભરો ત્યાં લોહી નીકળે. આવી મહાનદીઓમાંથી

‘એક કાંકરે બે પક્ષી માર્યા’ એટલે કે ‘એક તાળીએ બે મચ્છર’ આ રીતે મચ્છરવિજય જાહેર કર્યા પછી ઉત્સાહથી ઊંચે જોઈએ તો મચ્છર આપણાથી દશ ફૂટ

મહાનગરોમાં સાંજ પડે ને મચ્છરોનો મુશાયરો શરૂ થાય. જેવા આપણે પથારીમાં પડીએ કે આપણા ઉપર મચ્છરોની મહેફિલ જામે. આવી મહેફિલ-એ-મચ્છરને કારણે આપણે થોડા સમય માટે પથારીવશ થવાનો વખત પણ આવે. મુશાયરાઓમાં શાયરો ગઝલ અને શેરો-શાયરીની જેવી ધારદાર રજૂઆત કરે છે એ જ રીતે મચ્છરો પણ આપણા શરીર પર ‘ધારદાર’ રજૂઆત કરે છે

મચ્છર કદાચ બે ટીપાં પી લે તો શું ફરક પડે. મચ્છરની જેમ માંકડ પણ મનુષ્યનું રક્ત પીવે છે પણ રક્તપાન કર્યાના બદલામાં તેઓ ભેટ રૂપે વિષમજ્વર આપતા નથી તે સારી વાત છે. મચ્છરોમાં આપણને દોષ જ દેખાય છે પણ હકીકતમાં તો મચ્છરો લોકોની તંદુરસ્તી ખોરવી નાખીને ડોક્ટરની તંદુરસ્તી વધારે છે. ડોક્ટરો માટે મચ્છરો ‘સીઝન’ લઈને આવે છે. આમ છતાં પોતાના ઘરમાં રહેલા મચ્છરોને ડોક્ટરો મારી નાખે છે. કેવી કૃતઘ્નતા! એક મચ્છર થકી ડોક્ટરો, મૈડિકલ સ્ટોરવાળા, દવાની ફેક્ટરીઓના માલિકો, લેબોરેટરીઝવાળા એવા કેટકેટલાના જીવન લીલાછમ થાય છે.

મચ્છરોનો શિકાર કરવા માટે ખાસ કોઈ તાલીમની જરૂર પડતી નથી. સાંજ પડે આપણે શિકારોત્સુક બનીને બેઠા હોઈએ ત્યારે મચ્છરોના ઝુંડને જોતા જ ઉશ્કેરાઈ જઈએ અને ફટાક કરતી બંને હાથથી ફૂલસાઈઝની તાળી પાડીએ તો એકાદ મચ્છર તો આવી જ જાય. તેથી આપણે પત્ની અને સંતાનોને ગોરવભેર કહેવા લાગીએ કે ‘પતાવ્યું પતાવ્યું’ એક જ ધામાં

દૂર ઊડતો હોય. આપણી નજર સામે જ નિષ્ફળતા તરવરી ઊઠે ત્યારે વીરત્વસભર ઘટના વખતે આપણે એકલા જ હોઈએ તો વાંધો નહીં પણ આવી સરેઆમ નિષ્ફળતાને બીજું કોઈ જોઈ જાય તો જીવંત ધૂળધાણી થઈ ગયા જેવું લાગે. આપણે ઝંખવાણા પડી જઈએ. લોહી પીનારા મચ્છરને મારવાના પ્રયાસમાં નિષ્ફળ જવાથી આપણે કાપો તો લોહી ન નીકળે એવા થઈ જઈએ. છેવટે જાહેર જનતા જોગ એવું નિવેદન બહાર પાડીએ કે ‘નિષ્ફળતા માટે હું નહીં પણ મચ્છર જવાબદાર છે.’ બીજી

વાર મચ્છર મારવાના મર્દાનગીભર્યા કાર્યને પાર પાડવા માટે આપણે બમણા ઝનૂનથી તૈયાર થઈએ છીએ. ફરી પાછું મન કાળખીંદ પથ્થર જેવું મક્કમ બનાવી, શરીરને એકદમ પોઝિશનમાં લાવી, પથારીમાં બેઠા હોઈએ. ત્યાં ‘કોઈ આવે આવેથી વેણુ વાય છે’ એવો દૂર દૂર ક્ષિતિજે ભેદી ગણગણાટ સંભળાય. તે સાથે જ આપણે ‘કરંગે યા મરંગે’ના ધોરણે ખૂંખાર થઈ જઈએ. જાણે કે આ પૃથ્વી પરના તમામ મચ્છરોનું આવી બચ્ચું હોય એવું ઝનૂન આપણા તન મન બદનમાં ઘૂઘવાટા કરવા માડે.

બોલવામાં નવ ગુણ
★ નટવર પંડ્યા

મચ્છર આપણી હાંસી ઉડાવતો આપણી સામેથી પસાર થાય છે અને વિજયના એક- બે ચક્કર મારી, છપ્પનની છાતી લઈને, નિષ્ફીકર થઈને આપણી આજુબાજુ ચકરાવા મારે છે. મચ્છરની આવી હરકત જોઈને આપણે ધૂંઆપૂઆ થઈ જઈએ. વધુ એક વાર હૃદયમાં ખૂણેખાયરે પડેલા ઉત્સાહને વાળીયોળીને એકઠો કર્યા પછી કચકચાવીને વધુ એક પ્રાણઘાતક પ્રહાર કરવા માટે સજ્જ થઈ જઈએ છીએ અને લાગ જોઈને ફરીથી એક વાર તાળી વડે કારમો પ્રહાર કરીએ છીએ. આવા સમયે રાતના સાડાબાર વાગ્યા હોય છે એટલે પત્ની ચીડાઈ ને બોલે, “હવે તો સુઓ મુઆવ, શું મધરાતે તાબોટા પાડો છો. એક બાજુ મચ્છર ને બીજી બાજુ તમે, નિરાંતે સૂવા નથી દેતા, ઘડીક તો જપો!” પણ તેને ખબર નથી કે મચ્છરવિનાશની પ્રવૃત્તિ ફક્ત તેના કર્તા પૂરતી જ સીમિત નથી. તેમાં વિશ્વ કલ્યાણની ભાવના છુપાયેલી છે પણ પત્નીના આવા ડંખીલા શબ્દો મચ્છરના ડંખ કરતાં વધુ પીડાદાયી નિવડે છે અને મચ્છર વિનાશના કાર્યક્રમનો કડૂણ અંત આવે છે જેથી કરીને મચ્છરો વધુ નિર્ભય બને છે.

--: ગરમાગરમ --:

જો તમે રોજ સવારે દોડીને આવીને એક ગ્લાસ ‘કારેલા, પાલક અને દૂધીનો જ્યુસ’ પીશો તો તમારું વજન તો ઓછું થશે જ પણ... ‘જીવવાની ઈચ્છા મરી જશે!’ પણ જો આવતા આવતા ભાવનગરી ગાંઠિયા, ફાફડા, ગાજર - પપૈયાની કચુંબર અને બેચાર જલેબી ખાતા આવશો તો વજન તો ઠીક છે પણ જીવવાની અને કાલે ફરી દોડવા જવાની ઈચ્છા પ્રબળ બનશે!!